

กระบวนการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก
เชิงสวัสดิการของเทศบาลเมืองแม่โจ้และเทศบาลตำบลป่าไผ่
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ *

Driving and Developing Welfare Grassroot Economy in
Mae Jo Municipality and Pa Phai Subdistrict Municipality,
San Sai District, Chiang Mai Province

ธรรมพร ตันตรา¹, สุริยจารัต เตชะตันมินสกุล², สาทพร แสงสุโพธิ์³, เกริญไกร เจริญผล⁴,
พัชรพรรณ ศรีสกลวัฒน์⁵, ฤทัยลักษมี กิจบุญชู⁶, และ รุ่งทิวา เชื้อนแก้ว⁷

Thammaporn Tantra¹, Suriyajarat Techatanmeensakul², Sathaporn Saengsupho³,
Kriengkrai Charoenphon⁴, Patcharapan Srisakonwat⁵, Rutailakshmi Kitboonchu⁶,
Rungthiwa Khuean Kaew⁷

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้^{1,2,3,4}

เทศบาลเมืองแม่โจ้⁵, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้⁶, นักวิชาการอิสระ⁷

School of Administrative Studies, Maejo University^{1,2,3,4}

Maejo Municipality⁵, Faculty of Liberal Arts Maejo University⁶, independent scholar⁷

Corresponding Author, E-mail: thammaporn@mju.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของกลุ่มองค์กรชุมชนในการ
กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในระดับครัวเรือน
และชุมชนของกลุ่มองค์กรชุมชน 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มองค์กร
ชุมชน กระบวนการสร้างความร่วมมือของกลุ่มองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนและพัฒนา

* ได้รับความเห็นชอบ: 9 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 21 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 25 เมษายน 2565

เศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มย่อย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มองค์กรชุมชน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐเอกชน ผู้แทนผู้นำท้องถิ่นท้องที่ ผู้แทนสถาบันการศึกษา ผู้แทนผู้นำศาสนา และผู้แทนภาคประชาชน รวมทั้งสิ้น 60 คน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ก่อเกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาคราชการ ทำงานตามบทบาทหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแต่ละกลุ่มมุ่งเน้นการสร้างคามเข้มแข็งเฉพาะกลุ่ม และ ยังไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มองค์กรชุมชนใดทำบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อน และพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานรากของชุมชนโดยตรง ในขณะเดียวกันก็ยังไม่มีการรวมกลุ่มองค์กรชุมชนแบบเป็นทางการในการเป็นฟันเฟืองหลักในการสร้างความร่วมมือในรูปแบบบูรณาการในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างเป็นรูปธรรม

การพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการพึ่งพาตนเองได้ และสามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนในชุมชน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นำมาสู่การสร้างกระบวนการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนผ่านผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่มโดยมีกระบวนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชน คือ 1) การค้นหาปัญหาความต้องการศักยภาพ 2) การออกแบบสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ 3) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชนผ่านผู้นำคณะกรรมการและสมาชิก 4) การออกแบบกระบวนการสร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการเพื่อนำสู่การปฏิบัติให้เกิดมรรคเกิดผลต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ; กลุ่มองค์กรชุมชน; เศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ

Abstract

The objectives of this article were: 1) To examine the roles and duties of community organizing groups in the process of driving the grassroots economy on improving the quality of life of members at the household and community level of community organizing groups, 2) To investigate the process of developing the

potential of community organizing groups regarding the process of building cooperation among community organizing groups in driving and developing a welfare grassroots economy. The article was qualitative research and the instrument used in the research study was a semi-structured interview form, and focus group. Key informants included representatives of community organizing groups, representatives from government and private agencies, representatives of local leaders, representatives of educational institutions, representatives of religious leaders, and representatives of the public sector with the total 60.

The results of the study found that most community organizing groups were formed under government policies under the supervision of government agencies. Moreover, most organizations worked in accordance with the objectives of the establishment to achieve the goals of each group, focusing on strengthening the specific group. In addition, the study showed that neither community organizing groups drive and develop the community's economic base directly. At the same time, there had been informal integration of community organizing groups as the main facilitator for building integrated cooperation in driving the grassroots economy concretely.

The results of the study on the development of the potential of community organizing groups to be strong found that they were able to manage self-reliance and can be relied upon by the people in the community. Therefore, it is very necessary to lead to the creation of a process for developing community organizing groups through group leaders and committees. The processes for developing community organizing groups were: 1) searching for problems of needs, and potential, 2) designing learning processes to create the knowledge, 3) organizing a workshop to develop the potential of community organizing groups through committee leaders and members, and 4) designing the process of building integrated cooperation to develop a welfare grassroots economy leading the behavior for benefit further.

Keywords: potential development; community organizing groups; welfare grassroots economy

1. บทนำ

ผลของการพัฒนาประเทศตามแนวทางกระแสหลักภายใต้ระบบทุนนิยม นำมาซึ่งการพัฒนาประเทศที่ขาดดุลภาพไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ในทุกมิติส่งผลกระทบในด้าน 1) ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ 2) ก่อให้เกิดปัญหาความยากจนที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น 3) เกิดภาวะการว่างงานเพิ่มขึ้น 4) ทำให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของคนไทยมีแนวโน้มที่ลดต่ำลง 5) เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมไทยมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม, 2562) นอกจากนี้ผลของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังชี้ให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นจุดอ่อนของสังคมไทยอัน ได้แก่ 1) ระบบการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจและการเมืองยังมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจและขาดประสิทธิภาพ 2) การทุจริตและการประพฤติมิชอบในสังคมไทยมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น 3) สังคมไทยตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม 4) สังคมไทยขาดการถ่วงถ่วงและการเลือกใช้วัฒนธรรมสมัยใหม่จากต่างประเทศอย่างเหมาะสม โดยภาพรวมของการพัฒนาในห้าทศวรรษที่ผ่านมา นำมาซึ่งบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่ประสบผลสำเร็จแต่เชิงปริมาณเท่านั้น แต่ขาดความสมดุลด้านคุณภาพ ด้านการพัฒนาคน รวมทั้งโครงสร้างของระบบต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงระบบการบริหารจัดการที่ดี ปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าวได้ส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อคนยากคนจนต้องอยู่ในสภาพที่ยากจนมากยิ่งขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ต่ำลง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2552)

จากปรากฏการณ์ที่เป็นผลกระทบดังกล่าว ทำให้หลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนามองเห็นถึงปัญหาที่นำไปสู่ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดกับคนไทย สังคมไทย และประเทศไทย จัดให้มีการทบทวนถึงแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาโดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่ต้องหันกลับไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน โดยส่งเสริมให้มีกระบวนการสร้างความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องยั่งยืน (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2541) มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจโดยพุ่งเป้า เพื่อลดหรือขจัดปัญหาความยากจน การว่างงาน ปัญหาเกี่ยวกับการกระจายรายได้ รวมถึงการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิผลมากขึ้น โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่าที่สุดและให้ความสำคัญในกรอบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจระดับชุมชน ให้มีความเข้มแข็งที่คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้สามารถบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้ สมาชิกในสังคมชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูล หนุนเสริมแบ่งปันซึ่งกันและกัน ระบบเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนเป็นระบบที่มีชีวิตมีคุณธรรม สร้างสรรค์เอื้อต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ทั้งทางด้านสังคม ประชาชน ชุมชน วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นทุนทางสังคมของแต่ละชุมชนในลักษณะของการมีความขัดแย้งมั่นคงยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2559)

ดังนั้นการสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้มีความเข้มแข็งโดยใช้ทุนของชุมชนเป็นฐาน และใช้แนวทางการบูรณาการทุกองคาพยพที่มีส่วนได้เสียในชุมชนเข้ามาร่วมกันสร้างกระบวนการพัฒนาทั้งการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมบริหารจัดการ และร่วมปฏิบัติการ (กระทรวงพาณิชย์, 2564) จึงมีความจำเป็นและเหมาะสมอย่างยิ่งโดยเฉพาะการนำกลุ่มองค์กรชุมชนทุกประเภทที่มีอยู่ในทุกชุมชนเข้ามาเป็นพันธมิตรหลักในการขับเคลื่อนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง กลุ่มองค์กรชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้และเทศบาลตำบลป่าไผ่ มีทั้งกลุ่มที่เข้มแข็งสามารถบริหารจัดการพึ่งพาตนเองได้ แต่ก็ยังพบว่ามีหลายกลุ่มองค์กรชุมชนที่จะต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ให้มีความเข้มแข็งจนสามารถรวมตัวกันเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการให้กับชุมชนในรูปแบบการบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคที่มีความเกี่ยวข้อง โดยผ่านกระบวนการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนอย่างเป็นระบบเพื่อนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ไปขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการของชุมชนในการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกและประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในระดับครัวเรือน และชุมชนของกลุ่มองค์กรชุมชน ในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ และเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการสร้างความร่วมมือของกลุ่มองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนและการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสวัสดิการ ในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ และเทศบาลตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้ และเทศบาลสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กลุ่มองค์กรชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มองค์กรชุมชนประเภทต่าง ๆ ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้นำส่วนท้องถิ่น ผู้แทนผู้นำภาคประชาชน ผู้แทนสถาบันศาสนา และผู้แทนสถาบันทางการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ บริบททั่วไปของชุมชน ลักษณะและบทบาทของกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการทำงาน กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก กระบวนการพัฒนาศักยภาพ กลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งผ่านผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม เพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการแบบบูรณาการ และการจัดอภิปรายกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อเปิดพื้นที่ทางความคิดให้กับผู้ร่วมเวที ได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กร การพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการเชิงบูรณาการ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากเอกสารวิชาการ เอกสารระเบียบกฎหมายของราชการ แนวคิดทฤษฎีและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อย มาทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ทำการประมวลผลปรับปรุงเนื้อหา สรุปข้อค้นพบ เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบเชิงคุณภาพในลักษณะการบรรยายความ

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มีดังต่อไปนี้ บทบาท กระบวนการทำงาน และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกระดับครัวเรือนและชุมชนพบว่าในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้และเทศบาลตำบลป่าไผ่ มีทั้งกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นทางการประกอบด้วย 1) กลุ่มเศรษฐกิจด้านการเงิน

เช่น กลุ่มกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ 2) กลุ่มองค์กรชุมชนด้านสังคม เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน 3) กลุ่มองค์กรชุมชนด้านสาธารณสุข เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มอาสาสมัครคุสัต์ว์ประจำหมู่บ้าน 4) กลุ่มองค์กรชุมชนด้านวัฒนธรรม เช่น กลุ่มสภาวัฒนธรรมระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ กลุ่มสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) กลุ่มองค์กรชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มน้ำประปาหมู่บ้านและชุมชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ 6) กลุ่มองค์กรชุมชนด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ชุติรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน กลุ่มอาสาตำรวจบ้าน 7) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทางด้านเกษตร การแปรรูป และหัตถกรรม

บทบาทหน้าที่การทำงานของกลุ่มองค์กรชุมชน พบว่า กลุ่มทางด้านเศรษฐกิจการมีบทบาททางด้านการสร้างสภาพคล่องทางการเงินให้กับสมาชิก และประชาชนโดยทั่วไปในลักษณะของการฝากเงิน ออมเงิน และการกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุน กลุ่มองค์กรทางด้านสังคมส่วนใหญ่ทำงานด้านสังคม เพื่อให้คนในสังคมชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในลักษณะสังคมแห่งการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล หนุนเสริมซึ่งกันและกัน กลุ่มองค์กรชุมชนด้านสาธารณสุข ทำงานและมีบทบาทในการเฝ้าระวังดูแลป้องกันโรคระบาดอันพึงจะเกิดขึ้นภายในชุมชน รวมถึงเป็นแกนหลักที่คอยส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนหันมาให้ความสำคัญต่อสุขภาวะอนามัยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ในลักษณะการดำเนินกิจกรรมโครงการสาธารณสุขเชิงรุก กลุ่มองค์กรชุมชนด้านวัฒนธรรมมีการทำงานและมีบทบาทเกี่ยวกับการส่งเสริมการอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ในลักษณะการนำคุณค่าความดีงามของศิลปวัฒนธรรมมาใช้เป็นกาวเชื่อมความรัก ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของทุกองค์คาพพที่เกี่ยวข้องในชุมชนผ่านกิจกรรมโครงการต่าง ๆ กลุ่มองค์กรชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการทำงานและมีบทบาทเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฟื้นฟู ปกป้อง บำรุง รักษา และการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนมาสร้างประโยชน์ให้กับประชาชน และชุมชนอย่างเหมาะสมในลักษณะการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติเป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ส่วนกลุ่มองค์กรชุมชนเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทำงานและมีบทบาทเกี่ยวกับ การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ประชาชนภายในชุมชน ในลักษณะการเฝ้าระวังและการป้องกันเหตุวุ่นเหตุร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นวิสาหกิจชุมชน ทำงานและมีบทบาททางด้านการส่งเสริม

สนับสนุนให้สมาชิกและประชาชนมีงานทำมีรายได้รวมถึงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมถึงการมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนที่จะดำเนินการขอรับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย

กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกระดับครัวเรือนและชุมชน ผลของการวิจัยพบว่า กลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้และเทศบาลตำบลป่าไผ่ ยังคงทำงานตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์กรชุมชน ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการก่อเกิดและการจัดตั้งกลุ่มองค์กรขึ้นมาภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรพี่เลี้ยงนั้น ๆ ยังไม่มีกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เป็นลักษณะต่างกลุ่ม ต่างอยู่ ต่างทำงาน โดยต่างเพียงมุ่งหวังให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแต่ละกลุ่มองค์กรชุมชนเท่านั้น ยังไม่มีการบูรณาการการทำงาน ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งจนนำไปสู่การสร้างสวัสดิการชุมชนด้านต่าง ๆ แต่อย่างใด ทั้งที่บางกลุ่มองค์กรชุมชนที่มีอยู่ในชุมชนมีบทบาทหน้าที่โดยตรงและมีศักยภาพสามารถเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ให้มีความเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การสร้างสวัสดิการชุมชนด้านต่าง ๆ ได้โดยเฉพาะกลุ่มองค์กรชุมชนทางด้านการเงินและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ โดยร่วมกับกลุ่มองค์กรชุมชนทางอ้อมทางด้านสังคม ศาสนาวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกลุ่มองค์กรชุมชนด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยยังไม่ปรากฏว่ามีกลุ่มองค์กรชุมชนใดเป็นกลุ่มหลักในการขับเคลื่อนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

สำหรับสาเหตุของการไม่มีกลุ่มองค์กรชุมชนใดเป็นหลักในการรวบรวมกลุ่มองค์กรชุมชนด้านต่าง ๆ ให้เข้ามาร่วมบูรณาการ ในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะ 1) กลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มยังไม่มี ความเข้มแข็งมากเพียงพอ 2) กลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่มุ่งบริหารจัดการดำเนินกิจกรรมโครงการตามบทบาทหน้าที่ โดยมุ่งเป้าการพัฒนาตนเอง 3) การสร้างเครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชนยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มและกลุ่มที่รวมตัวเป็นเครือข่ายก็ยังไม่มีความเข้มแข็งและมีพลังมากเพียงพอ 4) ผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาเชิงบูรณาการ 5) ผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มบางกลุ่มยังขาดระบบวิธีคิดเชิงระบบ คิดแบบองค์รวมเชิงการพัฒนา และ 6) ขาดหน่วยงาน องค์กร สถาบันทางการศึกษาและบุคลากรที่มี

ความรู้ความสามารถเข้ามาร่วมวางแผน บริหารจัดการ ปฏิบัติเชิงรูปธรรมอย่างแท้จริง ส่วนมากก็เพียงแต่เข้ามาให้คำแนะนำ จัดอบรมและก็ขาดหายไปไม่มีความต่อเนื่องในเชิงการปฏิบัติการในพื้นที่อย่างจริงจังสม่ำเสมอเป็นไปในลักษณะละทิ้งผู้นำและประชาชน

2. ผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กระบวนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชน กระบวนการสร้างความร่วมมือของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ โดยมีการจัดกระบวนการพัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนที่ประกอบด้วยกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการเงิน กลุ่มทางด้านสังคม กลุ่มด้านศาสนาวัฒนธรรม กลุ่มทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มทางด้านสาธารณสุข กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ และกลุ่มด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมีขั้นตอนพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชนดังนี้ 1) การค้นหาปัญหาความต้องการและศักยภาพขององค์กรชุมชน 2) ออกแบบสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนโดยผ่านผู้นำ คณะกรรมการ สมาชิก 3) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนผ่านผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชน ที่เป็นองค์ความรู้ทางด้านเทคนิค เครื่องมือการบริหารจัดการกลุ่มองค์กรสมัยใหม่ ผู้นำภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มรรควิธีการสร้างการมีส่วนร่วม การบูรณาการและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ กระบวนการคิดเชิงระบบและคิดแบบองค์รวม การวิเคราะห์ทุนชุมชนเพื่อการพัฒนา สวัสดิการและการพัฒนาชุมชนโดยคนในชุมชน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนเชิงการบูรณาการ และ 4) การออกแบบกระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการเชิงบูรณาการ โดยมีองค์ความรู้ที่อยู่ในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา จากผลของการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ให้กับกลุ่มองค์กรชุมชน ร่วมกันออกแบบกระบวนการสร้างความร่วมมือให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกับประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำปราชญ์ชุมชน หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันทางการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการก่อให้เกิดชุมชนต้นแบบในพื้นที่เทศบาลเมืองแม่โจ้และเทศบาลตำบลป่าไผ่ ที่กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และการสร้างสวัสดิการชุมชนโดยชุมชน ที่ทุกภาคส่วนมีความสนใจและเกี่ยวข้องเข้ามาศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมากมาย

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกลุ่มองค์กรชุมชน การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกระดับครัวเรือนและชุมชน กระบวนการพัฒนาศักยภาพ กระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้ เหตุผลที่กลุ่มองค์กรชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ต่างกลุ่มต่างอยู่ต่างมุ่งทำงาน ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดตั้งกลุ่มตามกรอบการทำงานของหน่วยงานหรือองค์กรพี่เลี้ยงที่กำกับดูแล และมุ่งสร้างความเข้มแข็งเฉพาะกลุ่มไม่ได้มองความเข้มแข็งในภาพรวม ซึ่งเป็นผลจากการที่หน่วยงานหรือองค์กรภายใต้การกำกับโดยรัฐที่เร่งทำงานตอบสนองนโยบายเป็นสำคัญ การตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มเป็นไปด้วยความเร่งรีบ ไม่มีแบบแผนกระบวนการในการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มเป็นลักษณะของการจับวาง กลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มไม่ได้เกิดจากความต้องการของสมาชิกอย่างแท้จริง จึงนำมาสู่ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การดำเนินงานและการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มขาดองค์ความรู้ความสามารถ ขาดทักษะประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการ บุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยีและการวางแผนที่ถูกต้องเหมาะสม รวมถึงการบริหารจัดการและการพัฒนากลุ่มและชุมชนในลักษณะเชิงบูรณาการ จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่กลุ่มองค์กรชุมชนบางกลุ่มขาดความเข้มแข็งไม่สามารถบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทอแสงระวี ถิณะแก้ว (2555) ได้กล่าวว่าชุมชนต้องอาศัยหน่วยงานองค์กรพี่เลี้ยงเข้ามากำกับดูแลและไม่สามารถเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ สุพานี สฤกษ์วานิช (2549) ที่ได้กล่าวถึงกลุ่มองค์กรชุมชนไว้ว่า การเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่มักเกิดจากการต้องการความรักความผูกพันด้วยความต้องการสถานภาพทางสังคม ต้องการได้รับการยกย่องชมเชย ความเคารพนับถือ และต้องการบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และการเข้ามารวมกลุ่มบางบุคคลเพียงเพื่อต้องการอำนาจ เพราะพลังอำนาจของคนหมู่มากย่อมสร้างประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าไม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชน ด้วยอุดมการณ์และหลักคิดที่ถูกต้อง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจต่อการทำบทบาทของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ รวมถึงเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกและชุมชนโดยรวม ตลอดจนเป็นการ

สร้างกระบวนการความร่วมมือ หรือการทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การสร้างสวัสดิการชุมชนให้กับคนในชุมชนโดยทุกภาคส่วนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ สนธยา พลศรี (2545) ก็ได้กลุ่มไว้ว่ากลุ่มองค์กรควรมีโครงสร้างที่ชัดเจน แบ่งบทบาทหน้าที่ เพื่อดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบดีขึ้น มีกระบวนการที่ชัดเจนตามผลของการศึกษาวิจัยถือว่า มีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการนำไปสู่การขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการของชุมชน เพราะมีความสอดคล้องกับแนวทางของนักวิชาการ โกวิท พวงงาม (2545) และ ทวีศิลป์ กุลนาคล (2550) ที่ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่าการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน ด้วยขั้นตอนของการรวมตัว ขั้นตอนระดมความคิดเห็นเพื่อจัดความขัดแย้ง ขั้นตอนการกำหนดบรรทัดฐานของกลุ่ม ขั้นตอนการปฏิบัติงานของกลุ่ม และขั้นตอนการขยายกลุ่มองค์กรชุมชน เช่นเดียวกับนักวิชาการ สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ (2540) ซึ่งปรากฏผลของการวิจัยที่มีกระบวนการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนประเทศต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนที่ผ่านการพัฒนาศักยภาพทั้งผู้นำ คณะกรรมการของกลุ่มองค์กรชุมชน โดยมีกระบวนการนับตั้งแต่การรวบรวมกลุ่ม แยกประเภทกลุ่ม ถอดบทเรียนจากกลุ่ม วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม วางแผนการพัฒนา กำหนดกิจกรรมโครงการ ปฏิบัติการพัฒนา สรุปผลการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนตามกระบวนการดังกล่าว จะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและสามารถรวมตัวร่วมมือกันขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การสร้างสวัสดิการชุมชนด้านต่าง ๆ ให้กับทั้งสมาชิกและประชาชนโดยทั่วไปได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีป บุตรโพธิ์ (ม.ป.ป., บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ ที่ได้ผลการวิจัยคือให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ในขณะที่ ยุภา ประยงค์ทรัพย์ (2554) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มองค์กรควรสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนากลุ่มและมีแผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนกลุ่มเพราะกลุ่มจะเป็นหลักในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก

การขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างสวัสดิการชุมชน เชิงบูรณาการโดยใช้กลุ่มองค์กรชุมชนที่ผ่านกระบวนการพัฒนาแล้ว เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนความร่วมมือและสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใน

ลักษณะการบูรณาการ ยื่อนำมาสู่ความสำเร็จในเชิงรูปธรรมได้อย่างแน่นอน สอดคล้องกับฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2556) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบสำคัญของการทำให้เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็งจำเป็นต้องมีการบูรณาการทุนทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ของชุมชน ประวัติศาสตร์ ระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้าน มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและความก้าวหน้า มีการจัดระบบการอยู่ร่วมกันภายใต้การเคารพกติกาความมีคุณธรรมจริยธรรมในการทำกิจกรรมโครงการ ประการสำคัญคือการเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยที่สมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน ซึ่งผลของการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถเป็นแกนหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการเชิงบูรณาการได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ หทัยชนก คะตะสมบุรณ์ (2563) โดยสามารถสร้างให้เกิดชุมชนนาร่องเพื่อก้าวไปสู่การเป็นชุมชนต้นแบบในเชิงประจักษ์จึงเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชน ประชาชน สังคม และประเทศชาติในภาพรวมต่อไป

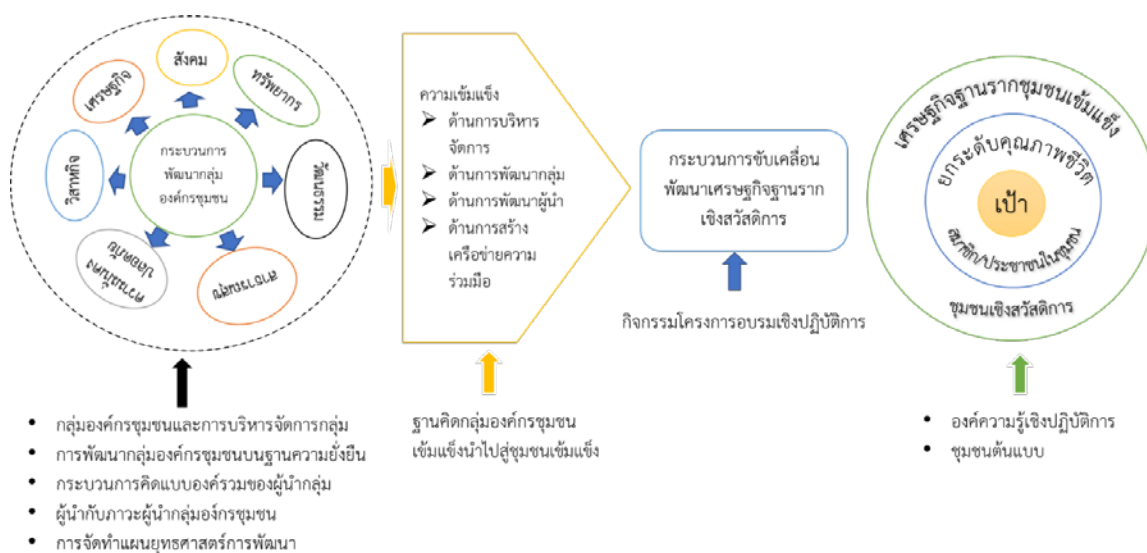
6. องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำรงวิถีชีวิต ความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนในมิติของการเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน 2) องค์ความรู้ทางด้านกระบวนการพัฒนา กลุ่มองค์กรชุมชนผ่านการพัฒนาศักยภาพผู้นำและคณะกรรมการกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนและสมาชิกของชุมชนในภาพรวม 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับสวัสดิการและการจัดสวัสดิการชุมชนโดยคนในชุมชน 4) องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเชิงบูรณาการ 5) องค์ความรู้ทางด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการของกลุ่มองค์กรชุมชน และ 6) องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มคุณค่าความเป็นกลุ่มองค์กรชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าให้กับสังคม ชุมชน และประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

ผลของการวิจัยเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะพบว่า มีทั้งความสอดคล้องและความแตกต่างกันในหลายประเด็น เช่น ความสอดคล้องกันทางด้านความเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการที่ผ่านกระบวนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามหลักวิชาการที่ถูกต้องเหมาะสม สำหรับความแตกต่างคือ ผลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่

การปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีแนวทางเทคนิควิธีการดำเนินกิจกรรมโครงการและการปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน รวมถึงการขับเคลื่อนและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการที่ชัดเจน ตลอดจนการมีพื้นที่นำร่องเชิงปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมสามารถทำให้บุคคล กลุ่มองค์กรชุมชน ชุมชน หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสถาบันทางการศึกษา ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำเอาองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิจัย สามารถนำมาเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1. กระบวนการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรมีนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางเชิงปฏิบัติการที่มีความชัดเจนต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเสริมสร้างและการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนทุกประเภทให้มีความเข้มแข็งมั่นคง ยั่งยืน สามารถบริหารจัดการตนเองได้และสามารถเป็นฟันเฟืองหลักในการพัฒนาสังคมชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 รัฐบาลควรมีแนวทางการปฏิบัติการ ทำให้กลุ่มองค์กรชุมชนทุกประเภทมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทุกระดับทั้งในระดับตำบล อำเภอ และระดับจังหวัด เพื่อเสริมสร้างพลังเชิงการพัฒนาในรูปแบบบูรณาการ พร้อมกับการที่รัฐบาลควรมีการทบทวน แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายบางประการ เพื่อให้กลุ่มองค์กรชุมชนมีอิสระในการบริหารจัดการ การดำเนินงาน และการดำเนินกิจกรรมโครงการ เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรชุมชนและชุมชนท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงการจัดการบริหารจัดการ หน่วยงาน องค์กรภาครัฐที่เป็นองค์กรที่กำกับดูแลกลุ่มองค์กรชุมชนท้องถิ่น ควรมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนอย่างถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากหลายกลุ่มองค์กรชุมชนยังไม่มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ พร้อมกับการจัดหางบประมาณเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำและคณะกรรมการ เป็นการเพิ่มเติมองค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ การจัดทำแผน การเขียนโครงการเพื่อการได้มาซึ่งงบประมาณ ผู้นำและภาวะผู้นำ การจัดระบบวิธีคิดแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงหน่วยงาน องค์กรที่กำกับดูแลต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มองค์กรชุมชนทุกประเภทมีการทำงาน การดำเนินกิจกรรมโครงการ การขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเชิงสวัสดิการ

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการและการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน ให้มีความเข้มแข็งมั่นคงยั่งยืน เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกและประชาชนในชุมชนร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมโครงการและการปฏิบัติงานของกลุ่ม รวมถึงสมาชิกของกลุ่มองค์กรชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มในทุกขั้นตอน โดยผ่านกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับการคิดร่วมกัน การวางแผนร่วมกัน การร่วมดำเนินกิจกรรมโครงการ และการปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพาณิชย์. (2564). รายงานการศึกษาพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน/วิสาหกิจเพื่อสังคมระดับเศรษฐกิจฐานราก. สืบค้นจาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/th/node/11312>
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2556). อนาคตสังคมไทย: ข้อคิดเพื่อพิจารณา (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทอแสงระวี ถิระแก้ว. (2555). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนวัฒนธรรมเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ฝั่งตะวันออกจังหวัดปทุมธานี. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 4(8), 39-52.
- ทวีป บุตรโพธิ์. [ม.ป.ป.]. การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ. สืบค้นจาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/8410s/8410%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%97%E0%B8%A7%E0%B8%B5%E0%B8%9B%20%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%82%E0%B8%9E%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B9%8C.pdf
- ทวีศิลป์ กลุณภาดล. (2550). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนชุมชนเพื่อการบูรณาการสู่การวางแผนพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ยุภา ประยงค์ทรัพย์. (2554). การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากกรณีประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.
- สนธยา พลศรี. (2545). เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2552). คู่มือการดำเนินการโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันฯ.

- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2559). *คู่มือการส่งเสริมการพัฒนาระบบเศรษฐกิจฐานราก*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สร้อยตระกูล (ดิทยานนท์) อรรถมานะ. (2540). *สาธิตบริหารศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2541). *เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ปรัชญา ฐานะและอนาคต ในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวความคิดและยุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.
- สุพานี สฤญวานิช. (2549). *พฤติกรรมองค์กรสมัยใหม่ แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 / สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- หทัยชนก คะตะสมบูรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(2), 473-488.